

İLK İSTANBUL MÜFTÜSÜ MEHMET FEHİMİ ÜLGENER (1865-1943)

Dr. Ayhan IŞIK

İdari ve Mali İşler Şube Müdür vekili, İstanbul Müftülüğü.

Ailesi ve Doğumu

Mehmet Fehmi Efendi, Huzur dersi mukarrirlerinden, Bâyezid dersiâmi ve Gümüşhanevî dergâhının şeyhlerinden Hacı İsmail Necati Efendi'nin oğlu olup 1865 (h. 1282) yılında Safranbolu'da doğmuştur. Mehmet Fehmi Efendi'nin hayatı çocukluk yılları hariç İstanbul'da geçmiştir.

Tahsil Hayatı

Mehmet Fehmi Efendi, İstanbul'da Kur'an-ı Kerim'i hıfz edip Bâyezid dersiâmi olan babası İsmail Necati Efendi'den dini ilimleri tahsil ederek, 30 Aralık 1892 tarihinde icâzet almış, tedris ruûsunda ehliyetini ispatlayarak Bâyezid dersiâmları arasına katılmıştır. 24 Mayıs 1902 tarihinde 95 kuruş maaşla Bâyezid Camii'nde ders vermeye başlamıştır. Ayrıca Sultan Abdülaziz'in oğlu Şehzade Şevket Efendi'ye de hocalık yapmıştır.

İlmi payesi her geçen gün yükselen Mehmet Fehmi Efendi, 26 Ekim 1901'de Musıla-i sahn Bursa müderrisliği, 7 Ocak 1905'de Musıla-i Süleymaniye, 5 Ocak 1908'de İbtida-i hâric İstanbul müderrisliği ve 2 Mayıs 1910 tarihinde de Hareket-i hârice terfi etmiştir.

Mehmet Fehmi Efendi İslâmî ilimlerde babası İsmail Necati Efendi'nin takipçisi olmuş, zâhiri ve bâtını ilimlerde derinleşmiştir. Elsine-i selâseye tam bir vukufiyeti olan Ülgener, iyi derecede Türkçe, Arapça ve Farsça bilmektedir. Hat sanatına da ilgi duymuş ve meşhur Hattat Sami Efendi'den talik yazısı meşk etmiştir.

Memuriyet ve Öğretim Hayatı

Mehmet Fehmi Ülgener, 13 Eylül 1899'da Vefa İdâdisi ikinci şube Akaid muallimliği ile başladığı öğretim görevini, Mercan İdâdisi Arapça muallimliği (14 Kasım 1900); İstanbul Leylî İdâdisi dini ilimler muallimliği (14 Eylül 1909); Daru'l-fünun-ı Osmânî Ulûm-ı Şeriyeye ve Edebiyat şubeleri ilm-i fıkıh muallimliği (14 Eylül 1910); Edebiyat-ı Arabiyye muallimliği (18 Aralık 1910); Galatasaray Sultânîsi Arapça muallimliği (23 Aralık 1910) ve Dâru'l-fünûn Ulûm-ı Hukûkiye şubesi Mecelle muallimliği (14 Şubat 1911) ile devam ettirmiştir. Mekteb-i Mülkiyede fıkıh, hikmet-i hukûk-ı İslamiyye ve Mecelle dersleri okutmuştur (1909-1914).

1 Aralık 1913'te Mecelle ve 14 Ekim 1914'te de Galatasaray Lisesi Arapça muallimliğinden ayrılmıştır.

1 Eylül 1917'de bin beş yüz kuruş maaşla Medrese-i Süleymaniye Usûl-i fıkıh müderrisliğine tayin olunmuştur. 1916'da başladığı Huzur dersleri muhataplığı vazifesini 1918 yılına kadar üç yıl boyunca sürdürmüştür. 25 Ağustos 1919'da Medresetü'l-vâzin'in Medresetü'l-irşâd'a çevrilmesi ile ilm-i Kelam muallimliğine tayin edilmiş ve ikinci sınıf talebelerine haftada iki saat kelim dersi vermiştir.

Dâru'l-hilafeti'l-aliyye medresesi tâli kısm-ı sâni umum müdürlüğü ile başladığı memuriyet hayatı, 6 Ekim 1914 tarihinde Meclis-i Mesâlih-i Talebe azalığı ile devam etmiş ve 2 Nisan 1917 tarihli kanun mücebince Dâru'l-hilâfeti'l-aliyye medresesinin tâli kısm-ı sâni'si, İbtida-i Dâhil Medresesine çevrilince bu medresenin Umum Müdürlüğü görevi ile birlikte Süleymaniye Medresesi fıkıh usulü müderrisliğine de tayin edilmiştir.

1 Mart 1918'de Dâru'l-hilafeti'l-aliyye medresesi umum müfettişliğine; 6 Şubat 1919'da Senedât-ı Hakâni-i Şer'i memurluğuna; 9 Aralık 1919'da tekrar umum müfettişliğine ve 15 Aralık 1920'de de Dâru'l-hilafeti'l-aliyye medresesi teftiş heyeti başkanlığına getirilmiştir.

Dersaadet'te Alay ve Tabur İmamlarının Dâru'l-mualliminin İbtidâi kısmından mezun olanlarını imtihan yapmak üzere Harbiye Nezaretinde teşkil olunacak heyette (3 Temmuz 1921'de); Dâru'l-Hilâfeti'l-aliyye Medresesinde müderrislik veya müdürlük yapan dersiamların maaşları hakkında ve onlarla ilgili alınacak kararlarda fikir beyan etmek ve gerektiğinde kanun teklifinde bulunmak üzere Fetvahânede teşkil olunan encümünde (4 Mart 1922'de) ve Hanedân-ı Âl-i Osmân Kararnamesi gereği Şehzadelerin tahsil-i idâdi programını tertip edecek heyette (11 Nisan 1922'de) görevlendirilmiştir.

12 Ekim 1922 tarihinde üçüncü rütbeden Mecidi nişanıyla taltif edilmiştir.

Cumhuriyetin ilanıyla Dâru'l-hilafeti'l-aliyye medresesindeki görevi sona ermiştir. Meşihat müesseselerinin kaldırılması ile 2 Şubat 1924 tarihinde

yapılan seçimle Cumhuriyet döneminin ilk İstanbul Müftüsü olmuş ve bu görevini vefatına kadar sürdürmüştür. 20 Nisan 1943 tarihinde görevde iken vefat etmiş ve Edirnekapı şehitliğine defnedilmiştir.

Mehmet Fehmi Efendi, 1892 yılında Behice Hanımla evlenmiş ve bu evlilikten bir kız ve bir erkek çocuğu olmuştur. Oğlu Türkiye'nin tanınmış iktisatçılarından merhum Prof. Dr. Sabri Fehmi Ülgener'dir.

Cumhuriyet Gazetesi 21.04.1943